

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ"
для студентів спеціальності
8.03050601 "Прикладна статистика"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри статистики та економічного прогнозування.

Протокол № 1 від 26.08.2014 р.

Укладачі: Раєвнєва О. В.
Бровко О. І.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Управління розвитком соціально-економічних систем" для студентів спеціальності 8.03050601 "Прикладна статистика" денної форми навчання / укл. О. В. Раєвнєва, О. І. Бровко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 47 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Наведено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050601 "Прикладна статистика".

Вступ

Процес функціонування та розвитку соціально-економічної системи (СЕС) є мінливим ланцюгом станів, зміни яких викликані флуктуаціями різної природи і сили. Це обумовлюється, насамперед, тим, що, з одного боку, СЕС за своєю природою відноситься до класу відкритих систем, тобто припускає для свого існування обмін речовиною, енергією й інформацією з зовнішнім середовищем (метаболізм), з іншого, що дана система характеризується внутрішньою структуризацією і самоорганізацією, заснованою на підтримці у певних рамках значень основних системоформуючих факторів, що визначає наявність гомеостазу. Подібні переходи з одного стану в інший можуть здійснюватися в рамках домінуючої тенденції, тобто атрактору розвитку системи, що існує і тоді вони носять характер поступових лінійних кількісних чи якісних трансформацій, а можуть відбуватися в рамках нових якісних змін, що визначають зміну переважної тенденції, а, отже, і атрактора розвитку у вигляді біфуркацій чи катастроф. І в першому, і в другому випадках джерелом трансформації системи виступають ті протиріччя, що нагромадилися в СЕС і які мають потребу в негайному розв'язанні. Але якщо розв'язання суперечностей є джерелом розвитку системи, то джерелом виникнення і назрівання суперечностей виступають різні збурення, що супроводжують поведінку системи від моменту її виникнення до моменту її розпаду. Визначення природи виникаючих протиріч є першим кроком до їхнього вивчення і розуміння, що, як наслідок, веде до знаходження механізмів і способів їхнього розв'язання.

У сучасних умовах розвитку економіки України, що трансформується, процес управління будь-якою відкритою соціально-економічною системою (СЕС) можна віднести до категорії слабкоструктурованих процесів через: високий ступінь динамічності та мінливості зовнішнього середовища, в якому існує підприємство, що обумовлює виникнення нових законів розвитку нелінійних дисипативних середовищ; виникнення і посилення процесу глобалізації світової економіки; наявність коеволюційних ефектів, що зв'язують різноманітні складні соціально-економічні системи (зокрема, підприємства) як в межах держави, так і за його кордонами у єдине світове господарство. Тобто, з одного боку, на

підставі перерахованих вище причин процес розвитку СЕС стає слабкопрогнозованим та випадковим, з іншого боку – виникає необхідність (з огляду на ці причини) в управлінні даним процесом з метою виживання підприємства в агресивному ринковому середовищі. Все це обумовлює актуальність та необхідність вивчення студентами теоретико-методологічних та практичних засад управління розвитком підприємства з метою визначення найбільш доцільного вектору його розвитку у майбутньому.

Навчальна дисципліна "Управління розвитком соціально-економічних систем" належить до циклу вибіркової дисципліни з галузі знань "Економіка та підприємництво" зі спеціальності 8.03050601 "Прикладна статистика".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 Економіка та підприємництво	Вибіркова
Змістових модулів – 2	Спеціальність 8.03050601 "Прикладна статистика"	Рік підготовки 1-й
Загальна кількість годин – 144		Семестр 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції 14 год
		Практичні, семінарські 28 год
		Самостійна робота 102 год, у т. ч. ІНДЗ: 12
		Вид контролю:
		ПМК

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є придбання майбутніми фахівцями в сфері економіки знань в галузі управління розвитком соціально-економічною системою різного рівня народногосподарського управління, що передбачає, з одного боку, розробку управлінських рішень щодо підтримки стійкого позитивного розвитку системи, з другого, - забезпечення можливості гнучкої зміни вектору її розвитку з метою адаптації до умов конкурентного середовища, що змінюється.

Завдання дисципліни – оволодіння студентами теоретичною базою та методологією управління розвитком СЕС різного рівня ієрархії народногосподарського управління; розширення і поглиблення знань студентів про розробку раціональної стратегії поведінки економічної системи в просторі та часі; набуття навичок формування стратегій розвитку СЕС у зовнішнім середовищі, що змінюється; вивчення різноманітних засобів управління системою в умовах стратегічних несподіванок.

Предметом вивчення дисципліни є теоретичні і практичні питання формування стратегії управління розвитком соціально-економічних систем (СЕС) як в цілому, так і в окремих її складових.

Для успішного вивчення навчальної дисципліни "Управління розвитком соціально-економічної системи" студент має прослухати всі дисципліни освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр та дисципліни магістерської підготовки, такі, як "Глобальна економіка", "Статистика регіонального розвитку", "Статистичні моделі прийняття рішень", "Методологія наукових досліджень".

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять і виконуючи практичні та ситуаційні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:
основні категорії теорії розвитку складних систем;
суттєві ознаки процесів самоорганізація та саморозвиток;
класифікації флуктуацій та протиріч як джерел розвитку систем;
основні концепції та моделі економічного розвитку систем;
правила формування стратегій розвитку систем;
критерії вибору адекватного зовнішнім умовам виду управління системою;
принципи та обмеження формування локальних стратегій розвитку системи.

ВМІТИ:

оцінювати потенційні можливості та загрози зовнішнього середовища на підставі використання СТЕП-аналізу;

оцінювати ступінь невизначеності зовнішнього оточення за допомогою шкали І. Ансофа;

визначати найбільш привабливі зони стратегічних інтересів та господарювання;

формуванню комплексу антикризових заходів на підставі оцінки потенційних можливостей підприємства;

розробляти стратегії розвитку системи як загалом, так і окремих її складових.

Методологія і методика, що використовується в курсі, базується на теорії розвитку систем, роботах вітчизняних і закордонних вчених з питань теоретичної економіки і стратегічного менеджменту, теорії прийняття рішень в умовах невизначеності та нестаціонарності поведінки агентів господарських взаємовідношень.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
УРСЕС* 1	Здатність до цілісного уявлення процесу розвитку соціально-економічної системи та управління цим розвитком	Визначати основні характеристики розвитку СЕС – відкритість, метаболізм, стаціонарність та гомеостаз
		Розрізняти саморозвиток та самоорганізацію систем
		Визначати суперечності, що зумовлюють розвиток СЕС

1	2	3
УРСЕС 2	Здатність до визначення моделей та форм економічного розвитку соціально-економічних систем	Визначати модель розвитку СЕС відповідно до її ресурсних можливостей
		Визначати стадії та фази розвитку СЕС
УРСЕС 3	Здатність розробляти ефективну стратегію розвитку підприємства відповідно до стохастичних збурень зовнішнього середовища	Формувати мету, завдання стратегії розвитку підприємством з урахуванням невизначеності зовнішнього середовища
		Визначати ступінь невизначеності зовнішнього середовища та обирати адекватний цим змінам вид управління розвитком підприємства
УРСЕС 4	Здатність розробляти локальні стратегії розвитку підприємства відповідно до його напрямів діяльності	Визначати фактори конкурентної боротьби та обирати оптимальну стратегію поведінки підприємства/організації в умовах конкурентного зовнішнього оточення
		Формувати товарну стратегію підприємства та управляти набором стратегічних зон господарювання
		Управляти розвитком організації на підставі формування політики її поведінки на ринку грошей та цінних паперів
		Будувати ефективну стратегію ЗЕД організації з урахуванням ресурсних можливостей та конкурентоспроможності продукції підприємства
УРСЕС 5	Здатність розробляти антикризові управлінські заходи для зменшення негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства	Визначати схильність підприємства до банкрутства
		Формувати механізм та план санаційних заходів
		Використовувати законодавчих та формування ініціативних планів санації
		Здійснювати організацію кризового менеджменту на підприємстві

* Управління розвитком соціально-економічних систем

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект

Тема 1. Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем.

Гносеологічні основи поняття розвитку соціально-економічної системи (СЕС) та управління її розвитком. Об'єкт, предмет та завдання дисципліни.

Склад виробничої системи. Стратегічні ресурси виробничих систем. Мікросередовище СЕС. Макросередовище СЕС.

Аналіз основних підходів до трактування поняття "економічний розвиток". Висвітлення поняття за допомогою різних аспектів розвитку як процесу та на основі порівняння з близькими категоріями. Взаємозв'язок економічного розвитку з категоріями прогрес і регрес. Модернізація та інновація як підґрунтя економічного розвитку СЕС.

Поняття і закономірності системи, її станів та змін. Порядок та хаос. Розвиток системи. Метаболізм та гомеостаз системи. Саморозвиток та самоорганізація СЕС.

Основні типи розвитку: еволюційний та революційний. Їх сутність та особливості.

Тема 2. Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції.

Сутність та принципи економічного розвитку. Соціально-історичні типи економічного розвитку соціально-економічних систем. Відмежований розвиток, що спирається на динаміку внутрішнього ринку. Асоціативний експортно-орієнтований розвиток. Асоціативно-роз'єднувальний розвиток. Дисоціюючий державно-капіталістичний розвиток. Дисоціюючий державно-соціалістичний розвиток. Відкладений розвиток.

Чинники економічного розвитку. Моделі та форми економічного розвитку. Модель лінійних стадій розвитку (модель зростання), теорія структурних перетворень; теорія зовнішньої; неокласична модель вільного ринку; теорія ендогенного зростання.

Динаміка економічного розвитку. Цикли розвитку системи, їх класифікація. Ресурси економічного зростання. Економічне зростання й добробут.

Тема 3. Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем.

Стратегія та розвиток. Етапи розвитку внутрішньо корпоративного управління. Вектор переходу від парадигми закритої системи до парадигми відкритої системи. Еволюція концепції стратегічного управління. Модель стратегічного планування та модель стратегічного управління, їх особливості.

Поняття економічної стратегії фірми, її основні складові. Локальні цілі економічної стратегії. Нестабільність зовнішнього середовища і види стратегічного керування. Оцінка нестабільності зовнішнього середовища, шкала Ансоффа.

Управління СЕС в умовах нестаціонарного зовнішнього середовища. Довгострокове і стратегічне планування. Керування шляхом вибору стратегічних позицій. Керування шляхом ранжування стратегічних задач. Оцінка наслідків рішень стратегічних задач і ступеня терміновості відповідної реакції. Сильні і слабкі сигнали. Керування за слабкими сигналами. Керування в умовах стратегічної несподіванки. Вибір виду управління розвитком СЕС залежно від рівня нестабільності зовнішнього середовища.

Змістовий модуль 2.

Формування стратегій управління розвитком підприємства

Тема 4. Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС.

Конкуренція і ринкова структура. Модель п'яти конкурентних сил М. Портеру. Фактори, що впливають на силу конкурентної боротьби. Поняття конкурентної переваги.

Детермінанти конкурентної переваги країн. Поняття конкретного статусу фірми. Оцінка рівня конкурентного статусу.

Тема 5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення.

Стратегічна сегментація зовнішнього і внутрішнього середовища фірми в рамках управління розвитком організації.

Виділення стратегічних зон господарювання. Вибір позиції в конкуренції. Оцінка привабливості зон господарювання. Керування стратегічним набором.

Стратегічна гнучкість фірми, її оцінка. Синергізм і внутрішній взаємозв'язок. Оцінка синергізму. Керування набором при множинних орієнтирах. Застосування методу ієрархії для керування стратегічним набором. Управління товарним асортиментом.

Цінова політика і методи визначення цін. Визначення цін і кращих обсягів виробництва на основі правила рівності граничного доходу граничним витратам. Управління розвитком підприємства на основі формування оптимальної цінової стратегії фірми.

Тема 6. Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів.

Поняття ринку грошей. Його особливості й інструменти. Формування стратегії поведінки фірми на ринку грошей. Управління розвитком підприємства на підставі вибору найбільш доцільного шляху залучення позикових засобів.

Формування стратегії поведінки на ринках цінних паперів. Фундаментальний і технічний аналіз ринкової ситуації. Стратегія дивідендної політики. Управління розвитком підприємства на основі управління інвестиційним портфелем.

Тема 7. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності фірми.

Фактори, що визначають напрями стратегії зовнішньоекономічної діяльності. Національна зовнішньоекономічна політика. Тенденція у світових економічних зв'язках. Стратегічні зони діяльності фірми і внутрішні зв'язки.

Тема 8. Антикризове управління розвитком СЕС.

Антикризове управління, його сутність, цілі, завдання та інструменти. Засоби антикризового управління: реінжинірінг, реструктуризація, санація.

Поняття банкрутства і тимчасової неплатоспроможності підприємства. Законодавчі аспекти банкрутства. Ознаки банкрутства, реакція фірми на кризовий стан.

Вибір стратегії запобігання банкрутства. Основні методи та методики запобігання банкрутства підприємства.

Формування механізмів управління розвитком з метою локалізації негативних тенденцій чи оздоровлення підприємства. Кризовий менеджмент.

4. Структура навчальної дисципліни

З початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів.

Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	усього	у тому числі					
		лекційні	практичні	семінарські	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
	виконання ІНДЗ	підготовка до занять					
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект							
1. Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем	25,5	3	4	–	–	2	14,5
2. Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції	14,5	1	–	2	–	2	9,5
3. Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем	22	2	–	4	–	2	14
Разом за змістовим модулем 1	62	6	4	8	–	6	38

1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 2.							
Формування стратегій розвитку підприємства							
4. Управління розвитком конкурентноспроможності СЕС	24,5	3	2	3	–	2	14,5
5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення	16,5	2	–	3	–	2	9,5
6. Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів	21	1	–	4	–	2	14
7. Стратегія зовнішньо-економічної діяльності фірми	10	1	–	2	–	–	7
8. Антикризове управління розвитком СЕС	10	1	–	2	–	–	7
Разом за змістовим модулем 2	82	8	2	14	–	6	52
Залік	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин	144	14	6	22	–	12	102

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. Тематика семінарських занять не відображається в лекційному матеріалі, але відноситься до певної теми дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у електронний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1.			
Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект			
Тема 2. Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції	<p style="text-align: center;"><i>Семінарське заняття 1.</i></p> <p>1. Соціально-історичні типи економічного розвитку соціально-економічних систем. 2. Сутність моделей розвитку: модель лінійних стадій розвитку, теорія структурних перетворень; неокласична модель вільного ринку; теорія ендогенного зростання. 3. Управління розвитком компанії на підставі концепції економічної динаміки. 4. Теорії циклів та основні її концепції</p>	4	Основна: [7]. Додаткова: [12]
Тема 3. Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем	<p style="text-align: center;"><i>Семінарське заняття 2:</i></p> <p>1. Стратегічне управління розвитком підприємства в умовах нелінійності перебігу економічних процесів. П'ять завдань стратегічного менеджменту. Відмінності стратегічного та оперативного менеджменту. 2. Ієрархія стратегій. Активні підприємницькі стратегії 3. Школи стратегічного планування. Концепції стратегічного управління: Артура Д. Литла, корпорації Шелл, Хофера-Шендела, Маккінзі, Ансоффа 4. Управління стратегічними змінами. Опір змінам. 5. Стратегічний аналіз внутрішнього середовища – SNW-аналіз. Ситуаційний аналіз компанії: SWOT-аналіз, GAP-аналіз (аналіз розриву). 6. Оцінка конкурентної позиції фірми. Види конкурентних стратегій, їх зміст. 7. Стратегії диверсифікованої компанії. Матриця Томпсона та Стріклєнда. Space-матриця. 8. Стратегії входу та виходу з ринку</p>	4	Основна: [1; 2; 4; 6]. Додаткова: [12]

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Формування стратегій розвитку підприємства			
Тема 5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення	<i>Семінарське заняття 3:</i> 1. Управління розвитком підприємства на підставі формування ефективної цінової стратегії. 2. Максимізація прибутку у короткостроковому та довгостроковому періодах за умов досконалої конкуренції. 3. Основні індикатори кон'юнктури ринку. 4. Сучасні методи кон'юнктурного аналізу. 5. Прогнозування коливань цін на цінні папери	10	Основна: [1; 2; 6]. Додаткова: [12]
Тема 7. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності фірми	<i>Семінарське заняття 4:</i> 1. Основні сучасні напрямки розвитку ЗЕД. 2. Формування стратегії поведінки підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність	2	Основна: [1; 2; 5; 6]. Додаткова: [12]
Тема 8. Антикризове управління розвитком СЕС	<i>Семінарське заняття 5:</i> 1. Розробка санаційної стратегії підприємства: основні поняття, принципи побудови, схеми управління санаційним підприємством. 2. Законодавча база проведення санації підприємств. 3. Методики санації підприємств	2	Основна: [1; 2; 5; 6]. Додаткова: [12]
Разом годин за змістовними модулями		22	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем

та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або в малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків із виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних (ситуаційних) занять

№ п/п	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1.			
Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект			
Тема 1	Ситуаційне завдання "Сильвестр, який хоче стати Сталлоне"	4	Основна: [1; 2; 4. 6]. Додаткова: [12]
Змістовий модуль 2.			
Формування стратегій управління розвитком підприємства			
Тема 4	Ситуаційне завдання "Заморожене пиво Carlsberg". Управління конкурентоспроможністю підприємства	2	Основна: [1; 2; 4; 6]. Додаткова: [12]
Разом годин за модулями		6	

6.1. Приклади типових ситуаційних завдань

Змістовий модуль 2.

Формування стратегій управління розвитком підприємства

КЕЙС: "ОБЕРЕЖНО: HENKEL "

Опис ситуації.

У грудні 2000 р. німецький концерн HENKEL купив досить недорого найбільший російський завод пральних порошків "Пемос". Колишній власник продав контрольний пакет акцій за 10 – 15 млн дол. До кінця 2002 р. HENKEL збирається викупити ще 30 % акцій, ставши при цьому одноособовим власником підприємства. Проте ці гроші зроблять німців

абсолютними лідерами виробництва російського прального порошку: продажу HENKEL відразу збільшаться майже в два рази, а ринкова частка зросте з 16 до 31 %. При правильній маркетинговій стратегії німці перетворяться в монополіста, довівши свою частку на російському ринку синтетичних м'яких засобів до 40 – 45 %.

Завод "Пемос" випускає близько 67 тис. тонн засобів для прання, тобто забільше всіх у Росії. Однак ще кілька років назад підприємство знаходилося на грані банкрутства. Маючи проектну потужність у 120 тис. т., воно виробляло прального порошку в 10 разів менше. У 1997 р. лідерами продажів були проктерівськогембелські Tide і Ariel. Проктор і Гембел контролював тоді до 40 % російського ринку м'яких засобів. "Пемос" був не в змозі продати свою продукцію за гроші і тому торгував нею по бартерних розрахунках, змінюючи порошок на цвяхи, фарбу, спецодяг. У результаті частка "живих" грошей в обороті не перевищувала 7 %.

Перетворити "Пемос" у прибуткову компанію не зміг і "Альфа-банк", що купував підприємство в 1996 р. Через кілька років після покупки банк став шукати кому продати завод, поки він не зовсім збанкрутився. Цим підприємством зацікавився HENKEL, незважаючи на те, що вже мав у Росії 2 власні виробництва – під Санкт-Петербургом і в Саратовській області. Німці розраховували за допомогою пемського заводу потіснити з ринку давнього конкурента – Проктор і Гембел, що виробляють до 200 тис. тонн прального порошку в рік.

Угода повинна була відбутися в серпні 1998 р., але цей рік характеризувався кризою і німці злякалися. Тим часом споживачі переключилися на покупку вітчизняних товарів. Менеджери HENKEL направили гроші на поліпшення якостей порошку і розробку нових рецептур. Підприємство позбулося від бартеру, збільшилися обсяги продажів – до 3,5 тис. т. Завдяки перетворенню з аутсайдера в лідери у заводу з'явилося ще кілька потенційних покупців. Однак для російських підприємців завод виявився занадто великий, і в такий спосіб HENKEL купила його.

Ставши власністю компанії, завод "Пемос" ввійшов у концерн HENKEL, що є лідером світової хімічної індустрії. Він робить практично усе, що має відношення до побутової й індустріальної хімії: клеї, фарби, шампуні, креми, клей "Момент".

У свій час німці на одному зі своїх російських підприємств інвестували гроші в рецептуру нових порошоків (9 млн дол.), устаткування

і ремонт цього підприємства обійшлося близько 20 млн дол. Витратити такі гроші на "Пемос" вони не збираються, бо для цього потребується двічі більше інвестицій. Вони хочуть інвестувати лише зміну пемовської продукції, що буде випускатися під маркою "Пемос".

Питання для обміркування:

1. Як ви гадаєте, що були у російського заводу будь-які можливості для подолання кризи самостійно? Які б методи чи способи цього ви б запропонували?

2. Як ви вважаєте, куди в першу чергу підприємству варто було б інвестувати грошові засоби, що з'явилися?

3. Яку помилку роблять німецькі менеджери, інвестуючи засоби тільки лише в зміну пемосовської продукції?

4. Розробіть план першочергових дій для менеджерів компанії HENKEL, щодо поліпшення справ на заводі.

5. Сформулюйте доцільні, на ваш погляд, фокус інвестиційної стратегії та цільову аудиторію.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Підготовка індивідуального навчально-дослідного завдання (далі – ІНДЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою ІНДЗ.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу.

ІНДЗ припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявності елементів творчості.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за низку років, і

результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства або аналогічних об'єктів.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними точками зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісній взаємоув'язці та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що при виконанні аналізу стратегічних позицій підприємства й обґрунтуванні шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження, студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи (або її елементів).

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні задачі.

Тема ІНДЗ є однаковою для всіх студентів, але виконується на матеріалах підприємств – баз практики або відповідно до обраного напрямку наукових досліджень студента. У випадках, коли декілька студентів проходили практику на одному підприємстві, тема ІНДЗ може змінюватися або уточнюватися за розсудом викладача.

7.1. Тема ІНДЗ

Тема ІНДЗ: "Управління розвитком організації, що функціонує в умовах нестаціонарного зовнішнього середовища".

Мета роботи: розробка загальної чи локальної стратегії розвитку об'єкта дослідження з урахуванням стохастичних збурень конкурентного оточення.

Об'єкт дослідження обирається в межах наукової спрямованості студента. В якості об'єкта дослідження можуть виступати підприємство, організація, банк, регіон, країна, тощо.

Предметом дослідження є стратегія управління розвитком підприємства загалом чи окремих її складових.

Стиль викладення роботи – науковий.

Титульна сторінка. Повинна містити назву університету; назву кафедри; назву навчальної дисципліни; тему ІНДЗ з вказівкою бази дослідження; прізвище, ініціали студента, курс, номер академічної групи; дату подання ІНДЗ викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

ІНДЗ повинне містити наступні розділи.

Зміст. Повинен відтворювати назви розділів, параграфів тощо, які розкривають тему ІНДЗ, із зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Вступ. У "Вступі" студентом розкривається сутність і стан наукової задачі та її значущість, мета роботи, задачі, що необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, підстави та вихідні дані для розробки теми ІНДЗ.

Основна частина. Складається з 3 розділів.

Аналітична частина – "Опис об'єкта дослідження та визначення тенденцій і проблем його розвитку".

При визначенні об'єкта дослідження надається характеристика його сфери діяльності, обґрунтовується вибір напрямку досліджень, тобто аналізується стратегія розвитку загалом чи окремі її складові.

Форма подання аналітичного матеріалу може бути довільною (текстова; графічна; таблична; у вигляді моделей, блок-схем тощо).

Дослідницька частина – "Формування напрямків управління розвитком об'єкта дослідження".

В даному розділі треба надати теоретичні основи предмету дослідження – зміст стратегії, правила її формування, основні категорії, що будуть використовуватися в дослідженні; розробити алгоритмічну модель управління розвитком об'єкта дослідження за умови підвищення його адаптивних властивостей до змін зовнішнього середовища. На підставі проведеного у першому розділі змістовного аналізу сформулювати та обґрунтувати комплекс управлінських заходів щодо управління розвитком об'єкта дослідження у стратегічному, тактичному та оперативному періодах.

Практична частина – "Формування (чи опис) реальної ситуації".

Даний розділ містить розробку (при наявності відповідних даних) чи опис реальної ситуації, що відповідає обраному предмету дослідження, на прикладі українських чи іноземних підприємств. Структура подання матеріалу відповідає структурі ситуаційного завдання.

Висновки. Містять перелік пропозицій і рекомендацій та практичні результати одержані в ІНДЗ, висновки щодо практичного використання здобутих результатів.

Список літератури. У кінці ІНДЗ надається повний список використаних джерел, який необхідно скласти в певному порядку (законодавчі та нормативні акти, статистичні довідники, загальна та спеціальна література за алфавітом). Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

Додатки. У додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. При наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІНДЗ.

Обсяг ІНДЗ повинен становити в друкованому варіанті 30 – 35 сторінок. Орієнтовна кількість сторінок у розділах: вступ – 2 стор.; аналітична частина – 7 – 9 стор.; дослідницька частина – 10 – 12 стор.; проектна частина – 9 – 10 стор.; висновки та рекомендації – 2 стор.

При виконанні завдання необхідно дотримуватись нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, малюнків.

Завдання має бути виконано і подано на кафедру не пізніше зазначеної в навчальному плані дати.

Підготовка якісного індивідуального навчально-дослідного завдання є обов'язковою умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

8. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно підметодичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 72 % (130 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни

(180 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до ситуативних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукових публікацій; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до тестових контрольних робіт; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Тиж-день	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.				
Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект				
1	Тема 1. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1. Вибір теми індивідуального завдання. Підготовка до ситуаційного завдання	4		Основна: [1; 2; 4; 6]. Додаткова: [12]

Продовження табл. 8.1

1	2	3	4	5
1	Тема 1. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1	3	Оцінка роботи при вирішенні ситуаційного завдання	Основна: [1; 2; 4; 6]. Додаткова: [12]
2	Тема 1. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1 та підготовка до тестової контрольної роботи. Поетапне виконання індивідуального завдання	5	Оцінка тестових завдань	Основна: [2; 4; 5]. Додаткова: [13]
3	Тема 2. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 2. Підготовка до семінарського заняття	9	Оцінка тестових завдань. Оцінка змістовності підготовленого матеріалу до семінарського заняття	Основна: [7]. Додаткова: [12]
4	Тема 2. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 2 та підготовка до тестової контрольної роботи. Поетапне виконання індивідуального завдання	7	Оцінка тестових завдань	Основна: [2 – 6]. Додаткова: [13; 16]
5	Тема 3. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 3. Підготовка до семінарського заняття	9	Оцінка тестових завдань. Оцінка змістовності підготовленого матеріалу до семінарського заняття	Основна: [1; 2; 5]
6	Тема 3. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 3. Поетапне виконання індивідуального завдання	3		Основна: [1; 2; 5]
6	Тема 3. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темами 1 – 3 та підготовка до контрольної роботи Підготовка до тестової КР. Підготовка до модульної КР	4	Оцінка тестових завдань. Перевірка модульної КР	Основна: [1; 2; 5]

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2.				
Формування стратегій управління розвитком підприємства				
7	Тема 4. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 4. Поетапне виконання індивідуального завдання	4		Основна: [1; 2; 5]
7	Тема 4. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 4. Підготовка до тестової КР. Підготовка до ситуаційного завдання	3	Оцінка роботи при вирішенні ситуаційного завдання. Оцінка тестових завдань	Основна: [1; 2; 5]
8	Тема 5. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 5. Поетапне виконання індивідуального завдання	5		Основна: [1; 2; 6]. Додаткова: [12]
9	Тема 5. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 5. Підготовка до тестової КР. Підготовка до семінарського заняття	9	Оцінка тестових завдань. Оцінка змістовності підготовленого матеріалу до семінарського заняття	Основна: [1; 2; 6]. Додаткова: [12]
10	Тема 6. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 6. Поетапне виконання індивідуального завдання	7		Основна: [2; 6]
11	Тема 6, 7. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 6, 7. Підготовка до тестової КР. Підготовка до семінарського заняття	9	Оцінка змістовності підготовленого матеріалу до семінарського заняття. Оцінка тестових завдань	Основна: [1; 2; 5; 6]. Додаткова: [12]
12	Тема 7. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 7. Поетапне виконання індивідуального завдання. Підготовка до тестової КР	7	Оцінка тестових завдань	Основна: [1; 2; 5; 6]. Додаткова: [12]

1	2	3	4	5
13	Тема 8. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 9. Підготовка до семінарського заняття. Поетапне виконання індивідуального завдання	9	Оцінка змістовності підготовленого матеріалу до семінарського заняття	Основна [2; 4; 6]. Додаткова: [12]
14	Тема 8. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 8. Підготовка до тестової КР. Підготовка до контрольної роботи. Поетапне виконання індивідуального завдання	5	Оцінка тестових завдань. Перевірка модульної КР. Захист ІНДЗ	Основна [2; 4; 6]. Додаткова: [12]
Усього годин		102		

8.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвіть особливості виробничих систем, що відрізняють їх від технічних та інших систем.
2. Які ресурси формують виробничу систему?
3. Чим відрізняється "виробнича потужність" від "стратегічного потенціалу"?
4. Чим характеризується виробнича система як об'єкт стратегічного планування?
5. Як за допомогою матриць стратегічного потенціалу визначити напрямок його використання?
6. Назвіть основні складові макро- і мікросередовища.
7. Як зв'язані між собою "місія" фірми і її "виробничий профіль"?
8. Як зв'язане оподаткування з проблемою економічного росту?
9. Назвіть п'ять конкурентних сил. Що їх визначає?
10. Які фактори впливають на конкурентну боротьбу?
11. Що таке "стратегічна група конкурентів"?
12. Чи є число фірм, що суперничають, на ринку найбільш важливим фактором сили конкурентної боротьби?
13. Яким чином постачальники фірм у даній галузі можуть бути силою конкуренції?
14. Що таке конкурентний статус фірми?
15. Як оцінити рівень конкурентного статусу?

16. Як визначити ступінь забезпеченості елементів стратегічного потенціалу фірми необхідними ресурсами?
17. Чи можна оцінити значимість впливу того чи іншого детермінанта "національного ромба" на рівні конкурентної переваги фірм?
18. У чому суть принципу Парето – ефективності? Як використовують цей принцип при оцінці впливу стратегічного потенціалу фірми на її конкурентну перевагу?
19. Що є основним атрибутом економічної стратегії?
20. Назвіть глобальну мету економічної стратегії.
21. Якими образом можна перетворити імпліцитні цілі в експліцитні?
22. Що таке "портфель ринкових трансакцій"?
23. Що впливає на спрямованість економічної стратегії?
24. Перелічіть вимоги до формування локальних стратегічних цілей.
25. Як оцінити ступінь нестабільності зовнішнього середовища за шкалою І. Ансоффа?
26. Чим відрізняється довгострокове планування від стратегічного?
27. У чому відмінності керування шляхом вибору стратегічних позицій від стратегічного планування?
28. Перелічіть типи контрзаходів при керуванні за слабкими сигналами.
29. Охарактеризуйте ситуацію "стратегічної несподіванки".
30. Які параметри використовуються для виділення стратегічної зони господарювання?
31. Коли переважніше застосовувати в якості стратегічного рішення концепцію синергізму?
32. Що є критерієм формування представницького товарного асортименту?
33. Назвіть основні види цінової політики.
34. Який метод ціноутворення дозволяє максимізувати прибуток при мінімізації збитків у короткостроковому і довгостроковому періодах?
35. Коротко охарактеризуйте вплив основних ціноутворюючих факторів на рівень продажної ціни.
36. Назвіть інструменти ринку грошей і ринку цінних паперів.
37. Як оцінити найбільш доцільний шлях залучення позикових засобів?
38. Що таке овердрафт?

39. У чому відмінності опціону від ф'ючерсу?
40. Що визначає вибір тієї чи іншої стратегії?
41. Що містить у собі процес розробки зовнішньоекономічної стратегії?
42. У чому знаходять висвітлення зовнішньоекономічні відносини?
43. З якою метою фірмам необхідно аналізувати тенденції в розвитку світової економіки?
44. Назвіть конкретні способи досягнення стратегічних цілей зовнішньоекономічної діяльності фірми?
45. Перелічіть ознаки банкрутства фірми.
46. Розкрийте економічний зміст показника "імовірнісне банкрутство", що розраховується за допомогою Z-рахунка Е. Альтману.
47. Які відмінності захисної і наступальної реакції фірми на кризовий стан?
48. Назвіть можливі втрати підприємця і джерела їхнього виникнення.
49. Чим відрізняються тимчасово і хронічно неплатоспроможне підприємства?
50. Гносеологічні основи поняття розвиток. Закономірності розвитку систем.
51. Поняття метаболізм і гомеостаз системи.
52. Соціально-історичні типи розвитку соціально-економічних систем.
53. Моделі та форми економічного розвитку.
54. Циклічність у розвитку СЕС. Ресурси економічного зростання.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- 1) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації, індивідуальні (запитання-відповідь); групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);
- 2) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні і групові;
- 3) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

10. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Управління розвитком соціально-економічних систем" для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції; робота в малих групах, семінари-дискусії; кейс-метод (case-study); презентації; банки візуального супроводження (табл. 10.1).

Таблиця 10.1

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<p>Проблемні лекції направлено на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування</p>	Проблемна лекція з питання "Виникнення генетичної пам'яті та зворотних зв'язків" (за темою 1)
	Проблемна лекція з питання "Вибір виду управління відповідно до стадії та фази циклу розвитку підприємства" (за темою 2)
	Проблемна лекція з питання: "Сутність національного детермінанту ринку" (за темою 4)
	Проблемна лекція з питання "Формування ефективної поведінки інвестора на фондовому ринку" (за темою 6)
<p>Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування</p>	Робота в малих групах при проведенні ситуаційного завдання "Сильвестр, який хоче стати Сталлоне" (практичне заняття за темою 1)
	Робота в малих групах при проведенні ситуаційного завдання "Заморожене пиво Carlsberg" (практичне заняття за темою 4)
<p>Ситуаційне завдання (case-study) – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Важливими характеристиками ситуаційних вправ є їхні практична спрямованість та наявність прототипу реальної ситуації</p>	Проблемна ситуація "Сильвестр, який хоче стати Сталлоне" (практичне заняття за темою 1) та "Заморожене пиво Carlsberg" (практичне заняття за темою 4)

1	2
Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх. вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів	Семінарські заняття за темами 2, 3, 5, 7, 8
Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань та семінарів	Презентація студентами рефератів до відповідних семінарських занять за темами 2, 3, 5, 7, 8
	Презентація малими групами звіту рольової гри "Сільвестр, який хоче стати Сталлоне" та "Заморожене пиво Carlsberg"
Банки візуального супроводження за допомогою наочності сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни	Презентація лекційного матеріалу в PowerPoint
	Роздатковий матеріал до вивчення тем дисципліни
	Питання для самостійної роботи

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, ситуаційні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ імені Семена Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні ситуаційного завдання;
- захист семінарського завдання з презентацією матеріалу;
- активна участь у дискусії семінарських заняттях;
- проведення поточного тестування;
- проведення модульної письмової контрольної роботи.

Оцінювання знань студента проводиться за накопичувальною 100-бальною системою.

Поточний контроль здійснюється за наступною системою оцінювання:

Лекція оцінюється в 0,5 бали, з них:

0,4 бала – за присутність на лекції;

0,1 бала – за активну участь в дискусії, відповіді на запитання лектора.

Семінарські заняття оцінюються в 4 бали, з них:

1) *для студента, що підготував матеріал:*

1,5 бал – за повноту викриття змісту доповіді, її структурованість, наявність категоріального апарату;

1 бал – за наявність та вирішення ситуаційного завдання;

1 бал – за наявність презентації;

0,5 бала – за вільність володіння матеріалом та ведення дискусії.

2) *для студента, що приймає активну участь в роботі на занятті:*

1,5 бали за активне обговорення матеріалу, участь у дискусії

Ситуаційні завдання оцінюються в 2 бали, з них:

1 бал – за правильне вирішення завдання;

0,5 бала – за активність та креативність роботи в команді;

0,5 бала – за презентацію групового рішення та ведення дискусії.

Тести оцінюється в 2 бали, з них:

25 % правильних відповідей – 0,5 бала;

50 % правильних відповідей – 1 бал;

75 % правильних відповідей – 1,5 бала;

100 % правильних відповідей – 2 бали.

Модульна контрольна робота оцінюється в 10 балів, з них:

2 бали – за правильне виконання тестової частини;

3 бали – за правильне відповіді щодо теоретичної частини;

5 балів – за правильне розв'язання ситуаційного завдання.

ІНДЗ оцінюється в 16,5 бала, з них:

10 бали – за змістовне наповнення завдання, узагальнення теоретичного підґрунтя, сучасної практики функціонування підприємств та організацій, за наявність монографічного та порівняльного контент-аналізу;

4 балів – за наявність ситуаційного завдання та його вирішення;

2,5 бала – за наявність презентації та вільне володіння матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі письмової контрольної роботи.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. Залікова оцінка складається з накопичених студентом балів за всі форми контролю його знань протягом семестру.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів до початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок модульної контрольної роботи

1. Тестова частина

1. Зовнішнє середовище фірми – це:

- сили, з якими стикається фірма в своїй стратегічній діяльності;
- організації, з якими стикається фірма в своїй стратегічній діяльності;
- і перше, і друге.

2. Найближче оточення фірми складається з:
 - конкурентів, споживачів, постачальників;
 - робочої сили, інвесторів, фінансових інститутів;
 - і перше, і друге.
3. Макросередовище фірми – це:
 - сили найближчого оточення;
 - сили загального оточення;
 - і перше, і друге.
4. Загроза з боку появи нових конкурентів – це:
 - одна з сил моделі М. Портера;
 - одна з властивостей економічної системи;
 - і перше, і друге.
5. Детермінантами "національного ромба" є:
 - стратегія фірми, тактика фірми, конкуренти;
 - параметри попиту, параметри чинників виробництва, родинні галузі, стратегії фірми;
 - конкуренція, попит, споживачі, держава.
6. Рівень конкурентної переваги фірми визначається як:
 - функція від конкурентного статусу фірми;
 - рентабельність стратегічних вкладень;
 - похідна конкурентної переваги фірми.
7. Економічна стратегія фірми передбачає:
 - ефективне досягнення цілей фірми;
 - ефективне досягнення стратегічних задач фірми;
 - ефективне досягнення цілей фірми економічними методами.
8. Стратегія запобігання банкрутству є:
 - однією зі складових економічної стратегії фірми;
 - одним з орієнтирів стратегії фірми;
 - основним оперативним прийомом фірми.
9. Формування конкурентного статусу фірми є:
 - глобальним завданням економічної стратегії;
 - локальним завданням економічної стратегії;
 - і перше, і друге.
10. Якщо рівень нестабільності зовнішнього середовища за шкалою І. Ансоффа складає 3,1, то рекомендується застосовувати такі види управління:
 - на основі екстраполяції;
 - на основі гнучких експертних рішень;
 - на основі передбачення змін.

11. Під елементами виробничої системи як об'єкта стратегічного управління розуміються:

- можливості системи;
- ресурси системи;
- властивості системи.

12. Якщо фірми підтримує стратегію багатомономенклатурної продукції на різних ринках, то найбільш раціональною структурою подібної організації є:

- лінійно-функціональна;
- дивізіональна;
- матрична.

13. Фокусом стратегії може виступати:

- сервіс, гарантії, зручності;
- зміна організаційної структури фірми;
- стратегічні задачі фірми.

14. Ефективний масштаб виробництва є:

- реакцією галузі на нового конкурента;
- бар'єром для входу на новий ринок;
- і перше, і друге.

15. Постачальники найбільш сильніші, якщо:

- це великі фірми, не зв'язані інтенсивною конкуренцією;
- це невеликі фірми, не зв'язані інтенсивною конкуренцією;
- це фірми, що конкурують у виробниками товарів-замінників.

2. Теоретична частина

1. Поняття макросередовища соціально-економічної системи. Складові середовища, їх зміст.

2. Метаболізм та гомеостаз системи. Економічні приклади.

3. Практична частина

Ситуаційне завдання.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена у табл. 11.1.

**Система оцінювання рівня сформованості
професійних компетентностей**

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Макс. бал			
1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 1. Управління розвитком соціально-економічної системи: загальнотеоретичний аспект								
Здатність до цілісного уявлення процесу розвитку соціально-економічної системи та управління цим розвитком	Здатність визначати основні характеристики розвитку СЕС – відкритість, метаболізм, стаціонарність та гомеостаз. Здатність розрізняти саморозвиток та самоорганізацію систем. Здатність до визначення суперечностей, що визначають розвиток СЕС	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем	Робота на лекції	0,5
				2	Кейс-метод	Ситуаційне завдання 1: "Сильвестр, який хоче стати Сталлоне"	Активна участь у вирішенні ситуаційного завдання	2
		5	СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1		
				2	Кейс-метод	Ситуаційне завдання 1: "Сильвестр, який хоче стати Сталлоне"	Активна участь у вирішенні ситуаційного завдання	2
		8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 1		Поетапне виконання індивідуального завдання		

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6					
Здатність до визначення моделей та форм економічного розвитку соціально-економічних систем	Здатність визначати модель розвитку СЕС відповідно до її ресурсних можливостей. Здатність до визначення стадії та фази розвитку СЕС	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем. Тема 2. Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції	Робота на лекції	0,5					
						2			Семінарське заняття	Семінар 1 за темою "Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем"	Виступ на семінарському занятті	4	
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темами 2, 3	Тест	2						
					Підготовка до семінарського заняття та підготовка до тестової контрольної роботи								
Здатність розробляти ефективну стратегію розвитку підприємства відповідно до стохастичних збурень зовнішнього середовища	Здатність до формування мети, завдань стратегії розвитку підприємством з урахуванням невизначеності зовнішнього середовища	7	Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінар 2 за темою "Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції"	Виступ на семінарському занятті	4					
						СРС			8	Підготовка до занять	Підготовка до семінарського заняття та підготовка до тестової контрольної роботи	Тест	2
			Поетапне виконання індивідуального завдання										
Здатність розробляти ефективну стратегію розвитку підприємства відповідно до стохастичних збурень зовнішнього середовища	Здатність до формування мети, завдань стратегії розвитку підприємством з урахуванням невизначеності зовнішнього середовища	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем	Робота на лекції	0,5					
						СРС			8	Підготовка до занять	Семінар 3 за темою "Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем"	Виступ на семінарському занятті	4
					Підготовка до семінарського заняття								

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
	Здатність визначати ступінь невизначеності зовнішнього середовища та обирати адекватний цим змінам вид управління розвитком підприємства	9	Ауд.	2	Практичне заняття	Модульна контрольна робота	Модульна контрольна робота	10
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темами 1 – 3 та підготовка до контрольної роботи Поетапне виконання індивідуального завдання		
Змістовий модуль 2. Формування стратегій управління розвитком підприємства								
Здатність розробляти локальні стратегії розвитку підприємства відповідно до його напрямів діяльності	Здатність визначати фактори конкурентної боротьби та обирати оптимальну стратегію поведінки підприємства /організації в умовах конкурентного зовнішнього оточення	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Семинар 4 за темою "Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС"	Виступ на семінарському занятті Тест	4
		11	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 4	Активна участь у вирішенні ситуаційного завдання	2
						Поетапне виконання індивідуального завдання		
				6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 4 Підготовка до тестової контрольної роботи за темою 4	Тест	
12		2	Лекція	Тема 4. Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС Тема 5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення.	Робота на лекції	0,5		

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінар 4 за темою "Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС"	Виступ на семінарському занятті. Тест	4
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 5	Тест	2
						Поетапне виконання індивідуального завдання		
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінар 6 за темою "Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення"	Виступ на семінарському занятті. Тест	4
СРС	11	Підготовка до занять				Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 5, підготовка до тестової контрольної роботи	Матеріал до виступу на семінарі, презентація	
			Підготовка до семінарського заняття					
Здатність управляти розвитком організації на основі формування політики її поведінки на ринку грошей та цінних паперів		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення. Тема 6. Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінар 7 за темою "Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів"	Виступ на семінарському занятті	4
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 6	Тест	2
						Поетапне виконання індивідуального завдання		
			Семінарське заняття	2	Семінар 8 за темою "Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів"	Виступ на семінарському занятті	4	
						СРС		11
Підготовка до семінарського заняття								
Здатність до побудови ефективної стратегії ЗЕД організації з урахуванням ресурсних можливостей та конкурентоспроможності продукції підприємства				2	Семінарське заняття	Семінар 8 за темою "Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів"	Виступ на семінарському занятті	4
			СРС	11	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 6, підготовка до тестової контрольної роботи	Тест	2
Підготовка до семінарського заняття								

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4	5	6			
Здатність розробляти антикризові управлінські заходи для зменшення негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства	Здатність визначати схильність підприємства до банкрутства. Здатність формувати механізм та план санаційних заходів. Здатність до використання законодавчих та формування ініціативних планів санації. Здатність до організації кризового менеджменту на підприємстві	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності фірми. Тема 8. Антикризове управління розвитком СЕС	Робота на лекції	0,5
			СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 8	Матеріал до виступу на семінарі, презентація	1
						Підготовка до семінарського заняття		
	17	Ауд.	2	Практичне заняття	Проведення контрольної роботи	Модульна контрольна робота	10	
		СРС	11	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темами 4 – 8 та підготовка до модульної контрольної роботи	Захист ІНДЗ. Тест	16,5	
					Підготовка до тестової контрольної роботи			
	Оформлення результатів індивідуального завдання							
	Усього годин		144	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100	
з них			з них					
аудиторні		42	поточний контроль			100		
самостійна робота		102	підсумковий контроль			100		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10,75	6,25	20,5	10,75	6,5	6,25	6,25	32,75	

Примітка. T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модуля		Лекції	Семінарські	Кейс-метод Практичні	Ситуаційні	Тести	ІНДЗ	Модульні КР	Σ
ЗМ1	Тема 1	1 тиждень 2 тиждень	0,75	4	4	-	2	-	10,75
	Теми 1, 2	3 тиждень 4 тиждень	0,25	4	-	-	2	-	6,25
	Тема 3	5 тиждень 6 тиждень	0,5	8	-	-	2	-	10
ЗМ2	Тема 4	7 тиждень 8 тиждень	0,75	4	4	-	2	-	10,75
	Теми 4, 5	9 тиждень 10 тиждень	0,5	4	-	-	2	-	6,5
	Теми 5, 6	11 тиждень 12 тиждень	0,25	4	-	-	2	-	6,25
	Тема 7	13 тиждень	0,25	4	-	-	2	-	6,25
	Тема 8	14 тиждень	0,25	4	-	-	2	16,5	10

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів

навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Ансофф І. Стратегическое управление / І. Ансофф ; под редакцией Л. І. Евенко ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 414 с.
2. Градов А. П. Стратегия экономического управления предприятием : учебн. пособ. / А. П. Градов. – СПб. : СПбГТУ, 1993. – 284 с.
3. Зайдель Х. Основы учения об экономике / Х. Зайдель, Р. Теммен ; пер. с нем. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 304 с.
4. Котлер Ф. Основа маркетинга / Ф. Котлер ; пер. с англ. ; под ред. В. Д. Пеньковой. – М. : Прогресс, 1990. – 424 с.
5. Макконелл К. Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : Республика, 1992. – 528 с.
6. Мельник Л. Г. Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2003. – 288 с.

7. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства : навч. посіб. / В. С. Пономаренко, А. І. Пушкар, О. І. Тридід. – Вид. ХДЕУ, 2002. – 640 с.

8. Портер М. Д. Международная конкуренция : пер. с англ. / М. Д. Портер ; под. ред. В. Д. Щетихина. – М. : Международные отношения, 1993. – 624 с.

9. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раєвнева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 496 с.

10. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; пер. с англ. ; под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

11. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / А. С. Філіпенко. – 2-ге вид. – К. : Знання України, 2002. – 190 с.

13.2. Додаткова

12. Алехин В. И. Рынок ценных бумаг: введение в фондовые операции / В. И. Алехин. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 194 с.

13. Василенко В. А. Креативное управление развитием социально-экономических систем : монография / В. А. Василенко. – К., Освіта України, 2010. – 772 с.

14. Веснин В. Р. Стратегическое управление : учебник / В. Р. Веснин. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 328 с.

15. Дмитриенко Г. А. Стратегический менеджмент: целевое управление персоналом организации : учеб. пособ. / Г. А. Дмитриенко. – К. : МАУП, 1998. – 188с.

16. Кінах А. К. Український прорив / А. К. Кінах. – К. : ВіРА ІНСАЙТ, 2004. – 320с.

17. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией : учебник для ВУЗов / М. И. Круглов. – М. : Русская Деловая Литература, 1998. – 768 с.

18. Мельник Л. Г. Экономика развития : монография / Л. Г. Мельник. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2006. – 662 с.

19. Погорелов Ю. С. Оцінювання та моделювання розвитку підприємства : монографія / Ю. С. Погорелов. – Луганськ : Глобус, 2010. – 512 с.

20. Пономаренко В. С. Моделювання поведінки інвестора на фондовому ринку / В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнєва, К. А. Стрижиченко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 264 с.

21. Портер М. Е. Стратегія конкуренції / М. Е. Портер ; пер з англ. А. Олійник, Р. Сільський. – К. : Основи, 1998. – 390 с.

22. Стратегический менеджмент : учебник / пер. с англ. Н. И. Алмазовой. – М. : ООО "Издательство Проспект", 2003. – 336 с.

23. Цопа Н. В. Управление развитием промышленных предприятий: методология, модели, методы : монография / Н. В. Цопа. – Донецк-Симферополь : ИТ "АРИАЛ", 2010. – 320 с.

13.3. Інформаційні ресурси

24. Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

25. Офіційний сайт департаменту статистики Організації Об'єднаних Націй. – Режим доступу : <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>.

26. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. – Режим доступу : <http://www.imf.org>.

27. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>.

28. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

29. Офіційний сайт Світового банку. – Режим доступу : <http://web.worldbank.org>.

30. Офіційний сайт Світового економічного форуму. – Режим доступу : <http://www.weforum.org>.

31. Офіційний сайт Статкомітета СНД. – Режим доступу : <http://www.cisstat.com>.

32. Офіційний сайт Фонду миру. – Режим доступу : <http://www.fundforpeace.org/global>.

33. Асоціація Українських Банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

Додатки

Додаток А

Компетентності, що отримують студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни "Управління розвитком соціально-економічних систем" (за Національною рамкою кваліфікацій)

42

№ п/п	Зміст компетентності	Теми дисципліни, що формують компетентність
1	2	3
1	Здатність до цілісного уявлення процесу розвитку соціально-економічної системи та управління цим розвитком	<p>Тема 1. Сутність та основи розвитку соціально-економічних систем</p>
Знання	Знання методології та основних категорій теорії розвитку систем, принципів та функцій управління розвитком соціально-економічної системи. Знання поняття розвиток та основних характеристик систем, що розвиваються. Знання класифікації суперечностей, що спричиняють розвиток систем	
Вміння	Здатність визначати основні характеристики розвитку СЕС – відкритість, метаболізм, стаціонарність та гомеостаз. Здатність розрізняти саморозвиток та самоорганізацію систем. Здатність до визначення суперечностей, що визначають розвиток СЕС	
Комунікація	Навички командної роботи та розробки колективного рішення. Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	

Продовження додатка А

1	2	3
2	Здатність до визначення моделей та форм економічного розвитку соціально-економічних систем	<p style="text-align: center;">Тема 2. Теоретичні засади економічного розвитку систем: моделі та концепції</p>
Знання	Знання сутності та принципів економічного розвитку, соціально-історичних типів розвитку. Знання сучасних моделей та форм економічного розвитку. Знання підходів до циклічного розвитку соціально-економічних систем	
Вміння	Здатність визначати модель розвитку СЕС відповідно до її ресурсних можливостей. Здатність до визначення стадії та фази розвитку СЕС	
Комунікація	Розвиток навичок командної роботи та розробки колективного рішення. Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	
3	Здатність розробляти ефективну стратегію розвитку підприємства відповідно до стохастичних збурень зовнішнього середовища	<p style="text-align: center;">Тема 3. Стратегічний контур управління розвитком соціально-економічних систем</p>
Знання	Знання сучасних теорій стратегічного управління. Знання шкали Ансоффа. Знання видів управління організацією	
Вміння	Здатність до формування мети, завдань стратегії розвитку підприємством з урахуванням невизначеності зовнішнього середовища. Здатність визначати ступінь невизначеності зовнішнього середовища та обирати адекватний цим змінам вид управління розвитком підприємства	
Комунікація	Розвиток навичок командної роботи та розробки колективного рішення. Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	

1	2	3
4	Здатність розробляти локальні стратегії розвитку підприємства відповідно до його напрямів діяльності	
Знання	<p>Знання п'яти сил конкуренції М. Портера; основних теорій конкуренції; поняття конкурентоспроможності, конкурентної переваги та конкурентного статусу підприємства.</p> <p>Знання принципів формування товарної стратегії фірми; поняття стратегічної зони господарювання, зони стратегічних ресурсів; знання факторів визначення стратегічної зони господарювання.</p> <p>Знання структури, інструментів ринку грошей та ринку цінних паперів; знання класифікації кредитів та індикаторів ринку ЦП; знання підходів до побудови інвестиційного портфелю підприємства.</p> <p>Знання підходів до формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності організації; поняття профілю міжнародної спеціалізації підприємства; знання критеріїв для оцінки доцільності ведення ЗЕД</p>	<p>Тема 4. Управління розвитком конкурентоспроможності СЕС.</p> <p>Тема 5. Товарна стратегія фірми та стратегія ціноутворення.</p> <p>Тема 6. Стратегія поведінки фірми на ринках грошей і цінних паперів.</p> <p>Тема 7. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності фірми</p>
Вміння	<p>Здатність визначати фактори конкурентної боротьби та обирати оптимальну стратегію поведінки підприємства/організації в умовах конкурентного зовнішнього оточення.</p> <p>Здатність формувати товарну стратегію підприємства та управляти набором стратегічних зон господарювання.</p> <p>Здатність управляти розвитком організації на підставі формування політики її поведінки на ринку грошей та цінних паперів.</p> <p>Здатність до побудови ефективної стратегії ЗЕД організації з урахуванням ресурсних можливостей та конкурентоспроможності продукції підприємства</p>	
Комунікація	<p>Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань.</p> <p>Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання.</p> <p>Навички управління командою задля досягнення поставленої мети.</p> <p>Здатність до критики та самокритики</p>	
Автономність і відповідальність	<p>Здатність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити.</p> <p>Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань.</p> <p>Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення</p>	

1	2	3
5	Здатність розробляти антикризові управлінські заходи для зменшення негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства	Тема 8. Антикризове управління розвитком СЕС
Знання	Знання сучасних підходів до антикризового управління підприємством, визначення його завдань на різних стадіях розвитку підприємства; знання підходів щодо побудови стратегії запобігання банкрутства; знання методів оцінки схильності підприємства до банкрутства	
Вміння	Здатність визначати схильність підприємства до банкрутства. Здатність формувати механізм та план санаційних заходів. Здатність до використання законодавчих та формування ініціативних планів санації. Здатність до організації кризового менеджменту на підприємстві	
Комунікація	Розвиток креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Навички толерантного ставлення до іншої думки при вирішенні завдання. Навички управління командою задля досягнення поставленої мети. Здатність до критики та самокритики	
Автономність і відповідальність	Здібність виділяти серед різноманітних пропозицій щодо вирішення проблеми інформацію, яка дозволяє це здійснити. Здатність до розвитку креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Прагнення до неперервного особистісного та професійного вдосконалення	

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми та плани семінарських занять.....	12
6. Теми практичних занять	14
6.1. Приклади типових ситуаційних завдань	15
7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	17
7.1. Тема ІНДЗ.....	18
8. Самостійна робота.....	20
8.1. Контрольні запитання для самодіагностики	24
9. Індивідуально-консультативна робота	26
10. Методи навчання	27
11. Методи контролю	28
12. Розподіл балів, які отримують студенти	32
13. Рекомендована література.....	39
13.1. Основна	39
13.2. Додаткова	40
13.3. Інформаційні ресурси.....	41
Додатки.....	42

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
**"УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ"**

для студентів спеціальності
8.03050601 "Прикладна статистика"
денної форми навчання

Укладачі: **Раєвська** Олена Валентинівна
Бровко Ольга Іванівна

Відповідальний за випуск **Раєвська О. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2015 р. Поз. № 29 ЕВ. Обсяг 47 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*